

STUDIA O CHINACH Z PERSPEKTYWY STUDENTÓW INSTYTUTU BLISKIEGO I DALEKIEGO WSCHODU UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO PRZED WYBUchem PANDEMII COVID-19

ABSTRACT: The gradual shift of the world's economic and political centre to Asia, as well as the dynamic development of China over the past decades, is of general interest to government officials, business circles, and academia. The research in the field of Chinese studies is accompanied by the development of teaching offer from educational institutions. Studies on China and Chinese language complete the curriculum of educational programs at various levels, from school through university degrees at BA and MA levels to postgraduate. The main aim of the paper is to diagnose the phenomenon related to the growing interest in China studies. The study was conducted in the form of an anonymous questionnaire addressed to students at the Institute of the Middle and Far East of the Jagiellonian University in Kraków between 2019 and 2020, i.e. prior to the outbreak of the Covid-19 pandemic. The research answers the question to what extent study programs meet the needs of educating about China reported by students – clients, offering access to comprehensive and academic-verified knowledge of China and the opportunity to learn Chinese.

KEYWORDS: China, area studies, studying trends, students, clients

I. PROBLEMATYKA BADAWCZA

Studia nad Chinami w Polsce nie doczekały się jeszcze pogłębionych badań naukowych, ani w odniesieniu do ich koncepcji jako niezależnego kierunku studiów regionalnych (*area studies*), ani ich zakresu przedmiotowego w relacji do rosnącej potęgi Chin, ani wreszcie w odniesieniu do preferencji i oczekiwań studentów.

Tworzenie wspomnianych studiów w Polsce można analizować jako wyraz otwarcia Polski na świat i reakcji na zapotrzebowanie studentów, gdyż studia te były rzadkością przed zmianami ustrojowymi, kiedy kształcenie orientalistyczne prowadzono jedynie na kierunkach filologicznych. Popularyzacja dostępności studiowania w Polsce sprzyjała tym zmianom. Obecnie studia nad Chinami odzwierciedlają potrzebę tworzenia unikatowych kierunków, nierzadko naśladowania koncepcji dominujących w zagranicznych ośrodkach akademickich. Do tej pory w polskim środowisku akademickim pokutuje utożsamianie studiów nad Chinami z orientalistyką. Na ten problem zwróciła uwagę Anna Rudakowska, pisząc o przepaści epistemologicznej, czego odzwierciedleniem są debaty polskich uczonych, którzy zmagają się zarówno z ustaleniem obszaru sinologii i studiów nad Chinami, jak i z określeniem przestrzeni swojego zawodu (2014). Uwąrankowania historyczne sprawiają, że większość uczonych zajmujących się Chinami w

Polsce i ich dorobek naukowy pozostaje dzisiaj znany nadal stosunkowo wąskim kręgom intelektualnym (Łuszczyciewicz, Brose 2022). Chih-yu Shih uzasadniając taki stan rzeczy, wskazywał, że w okresie komunistycznym studia o Chinach (*China Studies*) przyjęły zasady naukowe zgodne z perspektywami marksistowskimi, jednakże te nakładały się na siebie bez żadnych intelektualnych korzeni właściwych sinologiom. Tak było w Czechosłowacji, Mongolii, Polsce, Rosji, Wietnamie i innych państwach socjalistycznych. Nie traktowano tam wówczas nauk społecznych i humanistycznych jako dwóch różnych rodzajów badań podstawowych, z własnymi założeniami epistemologicznymi i podejściami metodologicznymi, co było praktyką na Zachodzie. Amerykańskie badania z zakresu nauk społecznych starały się odkryć ogólne wzorce zachowań w odniesieniu do Chin oraz ujawnić procesy, które przedstawiają spotkanie Chin z Zachodem. Zdaniem Chih-yu Shih sinologia zachowuje sposób badania Chin, który wyposaża sinologów w sposób patrzenia z zewnątrz (*look out*), zamiast poszukiwania (*look in*) uniwersalnego, porównawczego i uproszczonego układu odniesienia. W sinologii porównania są zbędne, jeśli zrozumienie chińskiego myślenia wystarczy, aby uchwycić chińskie wzorce zachowań. Sinologia opiera się głównie na doskonaleniu języka chińskiego, podczas gdy nauki społeczne mają na celu opracowanie uniwersalnej terminologii w celu wyjaśnienia pozornie idiosynkratycznych pojęć, strukturalizacji sił przyczynowych na znane terminy, które wkomponowują się w istniejące ramy teoretyczne (2014, s. 1–9). W Europie ten rozdział dobrze obrazuje przykład rozwoju studiów nad Chinami w Skandynawii. Kjeld Erik Brødsgaard pisał, że w latach 60. ubiegłego wieku studia nad Chinami we współczesnym tego słowa znaczeniu były zjawiskiem praktycznie nieznanym w Skandynawii. Większość badaczy zajmowała się aspektami tradycyjnej sinologii, takimi jak fonologia historyczna, religia klasyczna, filozofia i językoznawstwo, a współczesne badania były postrzegane raczej jako płytkie, będące raczej domeną dziennikarzy i dyplomatów. Jednak wraz ze wzrostem zainteresowania opinii publicznej współczesnymi Chinami oraz wkraczania w tę przestrzeń ekonomistów, politologów i socjologów coraz trudniej było ograniczyć studia chińskie do klasycznych badań (1996, s. 938). W Polsce z kolei, w badaniach dotyczących historiograficznej analizy genezy i rozwoju studiów regionalnych przed 1989 r. Edward Halizak i Jakub Zajączkowski wskazali m.in. na rozwój studiów nad Azją w PRL – rozumianych jako wyraz refleksji naukowej (2021, s. 26–27). Wynikało to z uwarunkowań ideologicznych oraz praktycznych inspiracji. Badania te często odpowiadały na polityczne zapotrzebowania. Uwypuklając postać prof. Bogusława Mrozka ze Szkoły Głównej Służby Zagranicznej, podkreślali, że był pierwszym w kraju badaczem, „który podjął problem relacji między kulturowo zorientowanymi badaniami typu „area studies”, jakim jest orientalistyka a dyscypliną nauka o polityce” w osobnej publikacji (1973).

Studia regionalne (*area studies*) mają potencjał, aby zakwestionować pojęcie uniwersalności, które przenika zachodnią myśl i naukę oraz podkreślić wagę różnic, jakie istnieją między różnymi obszarami świata i między różnymi podejściami metodologicznymi stosowanymi do ich badania. Różnice te można wykorzystać do osiągnięcia pozytywnego, opartego na współpracy i otwartości podejścia, które rzuca światło na większe zrozumienie interdyscyplinarne i międzykulturowe (Harrison, Helgesen 2019). Kwestię owej „otwartości” dobrze zobrazowała Elizabeth A. Segal pisząc, że nasza zdolność rozumienia i pomagania innym w zrozumieniu nas ma zasadnicze znaczenie dla naszego indywidualnego i zbiorowego dobrego samopoczucia (2018, s. xii). Jednak istnieje wiele barier, które powstrzymują nas przed pójściem tą drogą. Są nimi strach, sceptycyzm

i struktury władzy, które oddzielają nas od innych. Aby rozwijać się w wielokulturowym świecie należy pokonać te przeszkody i wykazać się większą społeczną empatią. Łączy ona bowiem indywidualną umiejętność czytania i rozumienia uczuć i działań innych ze zrozumieniem historii, kontekstu, w którym dzieje się dane ludzkie zachowanie oraz doświadczeń różnych grup społecznych.

Obserwowane współcześnie przesunięcie światowego centrum gospodarczego i politycznego w kierunku regionu Indo-Pacyfiku wzbudza powszechne zainteresowanie przedstawicieli administracji państwowej, środowisk biznesowych i akademickich. Wyraźnym potwierdzeniem zmian zachodzących w dotychczasowym układzie sił na świecie jest przede wszystkim dynamiczny rozwój gospodarczy Chin obserwowany na przestrzeni ostatnich dekad. Pod względem PKB nominalnego chińska gospodarka ustępuje dzisiaj jedynie Stanom Zjednoczonym, ale, zdaniem autorów artykułu, w najbliższych latach je wyprzedzi. Chiny są już liderem w produkcji przemysłowej i handlu, mając wpływ na kluczowe łańcuchy dostaw. Odzwierciedleniem aspiracji Chin zmierzających do redefinicji dotychczasowego systemu globalnego zarządzania są działania podejmowane w ramach formuły Pasa i Drogi, spopularyzowanej w Polsce pod nazwą Nowego Jedwabnego Szlaku. Wspomniana inicjatywa oferuje różne formy współpracy adresowane do partnerów zagranicznych, podkreślając zasadę obopólnych korzyści. Zrozumiałe jest, że temat ten stał się obiektem powszechnego zainteresowania środowisk akademickich na całym świecie (Wang 2016; Zhang 2017; Clarke, Henschke, Sussex, Legrand 2020; Swane 2020; Shambaugh 2020; Vltchek 2019; Garlick 2021; Hillman 2020; Maçães 2020; Liu 2019). Badaniom w zakresie studiów o Chinach towarzyszy rozwój kształcenia akademickiego. Studia te, prowadzone są także w Polsce w niemal wszystkich ośrodkach akademickich, uzupełniają curriculum programów kształcenia, korespondując ze światowymi trendami. Można domniemywać, że wybory studiów dokonywane przez kandydatów są determinowane ich preferencjami i oczekiwaniami, które zestawiają z wyobrażonymi możliwościami, jakie ma przynieść ukończenie danego kierunku.

Studiowanie to czynność indywidualna, ukierunkowana na zdobywanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w ramach akademickich programów kształcenia. Jako praktyka warunkowana jest również kulturowo i normatywnie, ponadto ściśle wiąże się ze specyfiką instytucji oferującej kształcenie na danym kierunku lub specjalności. W tym kontekście na uwagę zasługują – jak podkreślał Mieczysław Malewski – ukształtowane na przestrzeni dziejów społeczno-kulturowe wzorce praktyk studiowania w ramach kształcenia uniwersyteckiego polegające na poszukiwaniu prawdy, nabywaniu profesjonalnych kompetencji oraz konsumpcji (2018, s. 7). Współcześnie orientacje konsumencie w świecie akademickim zostały zainicjowane przez dwa nakładające się na siebie procesy. Pierwszy to komercjalizacja działalności naukowej i dydaktycznej, zaś drugi – umasowienie kształcenia (Malewski 2018, s. 10). Koresponduje z tym opinia polskich akademików wskazująca, że: współczesny student traktuje wykształcenie jako „punkt wyjścia do zdobycia możliwie dobrze płatnej pracy. Studenci oczekują usług, które im się w dodatku jakoś bardzo konkretnie przełożą na sukces życiowy” (Dudzikowa 2013, s. 343). We współczesnym świecie, rządzonego rynkowymi regułami, studenci zachowują się nierzadko jak klienci pragnący uzyskać produkt najlepszej jakości, korespondujący z ich oczekiwaniami. W piśmiennictwie naukowym często traktuje się studentów jako klientów, a także synonimicznie jako konsumentów (Hall 2017; Royo 2017). Rozumienie ich zachowań wyłącznie przez pryzmat kliencki, stwarza jednak niebezpieczeństwo, że sam student zacznie postrzegać wyższe wykształcenie jak każdy inny produkt lub

usługę, który można po prostu kupić. Ronald Barnett zastosował analogię pomiędzy uniwersytetami a centrami handlowymi (*shopping malls*) (2011). Dostrzegł zjawisko masowości na współczesnych uniwersytetach i oferowania tego czego pragną klienci. Troska o zadowolenie studenta wpisuje się zatem w katalog usług współczesnych uniwersytetów. Oferta edukacyjna, podobnie jak każdy produkt czy usługa, podlega ocenie przez konsumenta pod kątem osiągniętych korzyści, poziomu zaspokojenia potrzeb i ponoszonych kosztów.

Na tej podstawie za Iloną Zakowicz można wyróżnić trzy typy klientów-studentów: konkretny, niezdecydowany i minimalista (2013). Pierwszy typ definiuje studenta, który świadomie dokonuje wyboru konkretnej uczeni i studiuje w celu uzyskania konkretnej wiedzy. Drugi odnosi się do studenta o niesprecyzowanych oczekiwaniach edukacyjnych i zawodowych. Trzeci zaś to student ograniczający się do niezbędnych czynności pozwalających mu uzyskać dyplom.

W szerszym ujęciu studenci są traktowani jako klienci (*clients*) i zarazem jako współpracownicy (*collaborators*) w procesie edukacji (Carger 1996; Tight 2013). U podstaw relacji nauczyciel – uczeń, wychodzącej poza sam schemat klientelizmu, leży zaangażowanie obydwu podmiotów. Z jednej strony nauczycieli tworzących atrakcyjny przekaz dydaktyczny oraz oceniających pracę studentów. Z drugiej strony studentów chcących osiągnąć jak najlepsze wyniki i aktywnie dążących do zdobycia wiedzy (Dewey 1916). Akceptując wyzwania, jakie niesie współdziałanie ze studentami w kształtowaniu procesu dydaktycznego i wychodząc poza tradycyjnie rozumianą relację zwierzchności pomiędzy nauczycielem i uczniem, postuluje się także pełne uczestnictwo studentów w projektowaniu sposobów kształcenia, poszczególnych kursów i całego programu, co pozwala traktować studentów jako współtwórców (*co-creators*) (Bovill, Cook-Sather 2011). Wnioski znajdują potwierdzenie w badaniach przeprowadzonych wcześniej przez autorów niniejszego opracowania (Gacek, Trojnar 2020).

2. GENEZA I KIERUNKI ROZWOJU AZJATYCKICH STUDIÓW REGIONALNYCH NA UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM W KRAKOWIE

Geneza azjatyckich studiów regionalnych w Uniwersytecie Jagiellońskim sięga 2001 r., kiedy powołano do życia Katedrę Bliskiego i Dalekiego Wschodu w ramach Instytutu Studiów Regionalnych. Warto jednak nadmienić, że była ona budowana na bogatej, rozwijanej od ponad stu lat w murach uniwersytetu, tradycji studiów orientalistycznych, kontynuowanej dzisiaj przez Instytut Orientalistyki UJ (Kowalski 1919). Pomysłodawcą studiów azjatyckich we współczesnej odsłonie był nieżyjący już prof. Andrzej Kapiszewski. Pierwsi studenci kształcili się na studiach uzupełniających magisterskich na kierunku kulturoznawstwo o specjalności studia blisko- i dalekowschodnie. Mieli możliwość nauki języków orientalnych, tj. arabskiego i hebrajskiego na specjalizacji bliskowschodniej oraz chińskiego na dalekowschodniej. Po trzech latach działalności Katedry uruchomiono studia licencjackie w trybie stacjonarnym oraz niestacjonarnym. W 2011 r. Katedra przekształciła się w Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Szczególną uwagę zwraca wyodrębnienie w 2013 r. nowego kierunku studiów azjatyckich I i II stopnia o dwóch specjalizacjach studia bliskowschodnie i studia dalekowschodnie, któremu towarzyszyło odejście od kształcenia na dotychczasowym kierunku kulturoznawstwo. Łączyły one wiedzę o regionie lub kraju z praktyczną znajomością lokalnego języka w sposób odróżniający je od tradycyjnie rozumianych studiów filologicznych o charakterze orientalnym. Do

wykształcenia studiów nad Chinami doszło w wyniku postępującej specjalizacji kształcenia w Instytucie. Ważnym momentem stało się wyróżnienie wkrótce potem czterech modułów kształcenia w obszarze Dalekiego Wschodu, realizowane w nowej formule studiów azjatyckich I stopnia o specjalności studia dalekowschodnie, tj. Japonia, Chiny, Korea, Indie i Azja Południowa. Finalnie, w roku akademickim 2019/2020 moduły kształcenia na studiach I stopnia w ramach studiów azjatyckich przekształciły się w autonomiczne studia, z uwzględnieniem kierunku studia nad Chinami z wiodącym językiem chińskim. W niezmienionej formule studiów azjatyckich kontynuowano kształcenie na poziomie magisterskim, umożliwiając studentom dalszą naukę języka chińskiego. Kierunek studiów przyporządkowano naukom o polityce i administracji jako dyscyplinie wiodącej, w której uzyskiwana jest ponad połowa efektów uczenia się. Uzupełniają ją także nauki o kulturze i religii oraz nauki socjologiczne. Zmiany te zbiegły się z przyjęciem w Polsce w 2018 r. ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce zwanej *Konstytucją dla Nauki* (Dz. U. 2018.1668).

Specjalizacji kształcenia towarzyszył wzrost liczby kandydatów ubiegających się o miejsce na studiach, którzy z roku na rok wyróżniali się wyższymi wynikami z matur. Równolegle zainteresowanie wzbudziła oferta przygotowana głównie pod kątem osób pracujących. W tym celu zbudowano program studiów podyplomowych *Współczesne Chiny – społeczeństwo, polityka, gospodarka*, realizowanych we współpracy z Instytutem Konfucjusza w Krakowie w 2016 r.

3. ZAŁOŻENIA BADAWCZE

Celem przeprowadzonych badań było zdiagnozowanie zjawiska związanego ze wzrostem zainteresowania Chinami na przykładzie kształcenia uniwersyteckiego (w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ). Służą one rozumieniu postaw studenckich przez pryzmat zachowań klienckich. Analiza odpowiadała na pytania o zakres, w jakim programy studiów realizują potrzeby kształcenia o Chinach zgłaszane przez studentów-klientów, oferując dostęp do kompleksowej i zweryfikowanej na poziomie akademickim wiedzy o Chinach oraz możliwość nauki języka chińskiego. Badaniem objęto studentów trzech roczników na kierunkach I stopnia (licencjackich) oraz dwóch roczników słuchaczy studiów podyplomowych.

Badanie zmierzało do udowodnienia trzech hipotez. Po pierwsze, dotychczasowe doświadczenia studentów, związane z edukacją i pracą zawodową, wskazują na deficyt kompleksowej i specjalistycznej wiedzy na temat Chin, stąd deklarowana potrzeba jej uzupełnienia na poziomie akademickim. Po drugie, w ich oczach uniwersytet uwiarygodnia jakość uzyskiwanej fachowej wiedzy i nabywanych kompetencji. Po trzecie, studentów można traktować jako świadomych klientów, zainteresowanych konkretną usługą edukacyjną, która odpowiada wyobrażeniom ich potrzeb i możliwości, jakie ze sobą niesie bliska współpraca z Chinami.

4. OPIS BADANIA

Badanie zrealizowano w formie anonimowej ankiety. Poprzedził je pilotaż przeprowadzony 16 maja 2019 r. na grupie 15 studentów kierunku studia azjatyckie o specjalności studia dalekowschodnie (moduł Azja Centralna, 7 studentów I roku i 8 studentów II roku, 2018/2019). Badania główne zrealizowano odpowiednio w dniach (w nawiasach podano rok studiów, kierunek i rok akademicki badania):

Studia I stopnia (licencjackie)

13 czerwca 2019 r. (I rok studiów azjatyckich (moduł Chiny) 2018/2019)

25 czerwca 2019 r. (II rok studiów azjatyckich (moduł Chiny) 2018/2019)

28 stycznia 2020 r. (I rok studiów nad Chinami 2019/2020)

Studia podyplomowe

1 marca 2020 r. (studia podyplomowe 2019/2020)

24 października 2020 r. (studia podyplomowe 2020/2021)

Zbiorowość ta zamykała się w liczbie 154 osób, odpowiednio: 37, 33, 25, 25 i 34 studentów (tabela 1). Przy zakładanym poziomie ufności wynoszącym 95%, dopuszczalnym błędzie statystycznym 3%, szacowanej wielkości frakcji na poziomie 95% próba badawcza powinna wynieść 96 przypadków. Badanie zrealizowano w oparciu o opinie 110 osób. Założenie to spełniono w odniesieniu do całej zbiorowości. W każdej z badanych grup przebadano przynajmniej ponad 60% ankietowanych, a razem ponad 71%.

Tabela 1. Statystyki dotyczące ankietowanych grup studentów

	A: Liczba ankietowanych studentów	B: Liczba wpisanych studentów	C (A/B): Udział ankietowanych do liczby studentów	Symbole dot. ankiet
I rok studiów azjatyckich (moduł Chiny) 2018/2019	27	37	72,97%	A (azjatyckie), I (pierwszy rok), cyfry 1–27 – nr ankiety, K albo M – płeć
II rok studiów azjatyckich (moduł Chiny) 2018/2019	22	33	66,67%	A (azjatyckie), II (drugi rok), cyfry 1–22 – nr ankiety, K albo M – płeć
I rok studiów nad Chinami 2019/2020	15	25	60,00%	C (Chiny), I (pierwszy rok), cyfry 1–15 – nr ankiety, K albo M – płeć
Studia podyplomowe 2019/2020	19	25	76,00%	SP (studia podyplomowe), I (2019/2020), cyfry 1–19 – nr ankiety, K albo M – płeć
Studia podyplomowe 2020/2021	27	34	79,41%	SP (studia podyplomowe), II (2020/2021), cyfry 1–27 – nr ankiety, K albo M – płeć
Razem	110	154	71,43%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet i danych wygenerowanych z systemu rekrutacyjnego UJ, 13.07.2021.

Kwestionariusz ankiety zawierał pytania, które korespondowały z problemem badawczym. Autorzy badania chcieli w ten sposób poznać motywacje i oczekiwania osób, które podjęły studia w zakresie Chin. Postawiono następujące pytania: 1. Dlaczego zdecydowałaś/eś się podjąć studia? 2. Skąd czerpałeś wiadomości o Chinach przed pojęciem studiów? 3. Czy wydarzenie/a dotyczące Chin mogły mieć wpływ na podjęcie studiów w IBiDW? 4. Co jest dla Ciebie najważniejsze podczas studiowania? 5. Czy studia związane z Chinami spełniają Twoje oczekiwania? Pytania 1.–4. miały charakter otwarty, a odpowiedzi na pytanie 5. zawężono do wyboru między: „tak”, „nie”, „nie mam zdania”, jednak z możliwością wprowadzenia dodatkowych komentarzy. Na marginesie, warto w tym miejscu zauważyć, że studenci studiów I stopnia nieco schematycznie uzupełnili ankietę, natomiast studenci podyplomowi chętniej dzielili się uwagami, wprowadzając więcej komentarzy, co można tłumaczyć większym doświadczeniem i wcześniejszym kontaktem z chińską rzeczywistością oraz tego typu badaniami.

Kwestionariusz ankiety uzupełniały także pytania o podstawowe dane o charakterze socjo-demograficznym, tj. o płeć i miejsce zamieszkania, a także dotychczasowe wykształcenie na poziomie wyższym. Na tej podstawie wykazano, że profil ankietowanych studentów I stopnia to w znakomitej większości kobiety (w sumie 62,5%). Dwie najliczniejsze grupy stanowili mieszkańcy najmniejszych miejscowości tj. poniżej 20 tys. (34,4%) oraz dużych miast (32,8%). Profil ankietowanych studiów podyplomowych również wskazywał na przewagę kobiet (60,9%). Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania to przeważali mieszkańcy dużych miast powyżej 500 tys. (67,4%).

5. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO

a) Dlaczego zdecydowałaś/eś się podjąć studia?

Ankietowani wskazali na wiele powodów, które wyjaśniały decyzję o podjęciu studiów. Na bazie udzielonych odpowiedzi dokonano ich wtórnej kategoryzacji na cztery grupy: język, zainteresowania Chinami, unikatowość kierunku i szanse zawodowe.

Wszyscy ankietowani studenci I roku studiów azjatyckich (moduł Chiny) wskazywali przynajmniej jedną z powyższych kategorii. Na podstawie uzyskanych wyników jako główną przesłankę podjęcia studiów w IBiDW podali naukę języka chińskiego (34,4% wskazań), następnie zainteresowanie Chinami (23,2%), możliwość zwiększenia swoich szans zawodowych na rynku pracy (21,6%) oraz unikatowość kierunku studiów (20,8%).

Podobne opinie wyrażali studenci II roku studiów azjatyckich (moduł Chiny). I w tym przypadku wszyscy zaznaczyli przynajmniej jedną odpowiedź: 33,3% wskazań dotyczyło nauki języka chińskiego, 26,4% – zainteresowania Chinami, 21,8% – szans zawodowych, a 18,4% – unikatowego kierunku.

W gronie ankietowanych studentów I roku kierunku studia nad Chinami tylko jedna osoba nie uzasadniła wyboru. Na podstawie uzyskanych wyników należy wskazać, że najsilniejszą motywacją do podjęcia studiów było zainteresowanie Chinami – 37,5%. W dalszej kolejności wskazywano na możliwość nauki języka chińskiego – 31,3%, unikatowy kierunek – 18,8% oraz możliwość zwiększenia swoich szans zawodowych w wyniku ukończenia studiów – 12,5%.

Powyższe informacje dowodzą wyraźnie zarysowującej się dwukierunkowej ścieżki zainteresowań ankietowanych studentów kierunków I stopnia. Z jednej strony koncentrują się one na języku chińskim, z drugiej na potrzebie poznania Chin. Wyniki

świadczą również, że studenci w niewielkim stopniu dostrzegają wyłącznie unikatowość studiów (polegającą na atrakcyjnym integrowaniu nauki języka chińskiego z rozwijaniem zainteresowań regionalnych), o czym świadczą następujące wypowiedzi: „chęć nauki kierunku ciekawszego, trochę bardziej niestandardowego” (A/I/7/K), „wykwalifikowani wykładowcy” (A/II/19/K), „multidyscyplinarny kierunek – możliwość kreowania własnej przyszłości, rozwijania w kierunku własnych zainteresowań” (A/II/21/K), „studia są (...) o wiele ciekawsze niż sinologia, która głównie koncentruje się na nauce języka chińskiego i swoją atmosferą bardzo mnie zniechęciła” (C/I/4/K), „opierają się na ciekawym programie i możliwościach rozwoju (...) w szerszej perspektywie” (C/I/9/K), „były jedynym ciekawym kierunkiem, który miał wolne miejsca po pierwszym etapie rekrutacji” (C/I/10/M). Tylko jedna argumentacja w grupie ankietowanych łączyła wybór studiów ze zwiększeniem szans zawodowych – „Chiny, jak powszechnie wiadomo, są państwem bardzo dynamicznie rozwijającym się gospodarczo, (...) co wpływa na rynek pracy” (C/I/7/K).

W badaniu przeprowadzonym wśród słuchaczy studiów podyplomowych zdecydowanie wyróżniającą się motywacją do podjęcia studiów było zaś zainteresowanie regionem, a szczególnie Chinami, odpowiednio 65,4% i 57,5%. Przykładem tego mogą być następujące uzasadnienia: „zainteresowanie Chinami – wspaniałą kulturą, spektakularnym sukcesem gospodarczym, (SP/I/1/M); „czy szeroko pojęte zainteresowania kulturą Chin, (SP/II/3/K). Studia miały być dla nich również okazją do zdobycia nowej wiedzy, o czym świadczą następujące wypowiedzi: „możliwość usystematyzowania i poszerzenia wiedzy na temat Azji Wschodniej, Chin oraz języka chińskiego, (SP/I/12/M); „lubię zdobywać nową wiedzę, uczyć się języków obcych, a te studia to oferują. Chiny są fascynującym krajem i chcę się o nich więcej dowiedzieć” (SP/II/21/K).

Respondowani chętnie wiązali zainteresowania z możliwościami rozwoju zawodowego, odpowiednio 15,4% i 22,5% odpowiedzi. Podkreślali, że podjęli studia m.in. ze względu na: „pracę i zainteresowanie regionem” (SP/I/14/K), „duże prawdopodobieństwo wyjazdu na kontrakt do Chin w przyszłym roku” (SP/II/6/M). Przy tej okazji zwracali uwagę na wyłanianie się Chin jako mocarstwa globalnego, co potwierdzają opinie typu: „kraj o rosnącym znaczeniu w skali światowej jako dodatkowe możliwości rozwoju zawodowego” (SP/II/5/M), „potencjał Chin dla pracy zawodowej” (SP/II/16/K), „nie wybieram się do Chin, ale Chiny prędzej czy później „zawitają” do mnie, dobrze wiedzieć z czym przyjdzie się mierzyć” (SP/I/19/M).

Możliwość nauki języka chińskiego nie była traktowana priorytetowo przez słuchaczy. Częściowym wytłumaczeniem tego może być fakt, że wielu studentów stanowią absolwenci kierunków filologicznych, którzy we własnym zakresie rozwijają tę umiejętność. Potwierdzeniem tego były wypowiedzi typu: „uważam, że program studiów podyplomowych jest bardzo ciekawy, zajęcia dotyczą w dużej mierze współczesnych kwestii, co stanowi świetne uzupełnienie wiedzy, którą zdobyłam na studiach sinologicznych” (SP/I/16/K), „uczę się chińskiego, ale nie miałam wiedzy na temat kultury, gospodarki, historii, współpracy z Chinami” (SP/I/15/K). Inni z kolei koncentrowali się głównie na zdobywaniu specjalistycznej wiedzy w interesujących ich obszarach, co odzwierciedlają następujące wypowiedzi: „oglądam chińskie seriale nałogowo i czytam chińskie książki – chcę lepiej zrozumieć podłoże kulturowe w nich zawarte” (SP/II/22/K). Unikatowość kierunku studiów nie została podniesiona przez słuchaczy jako wyróżniająca się kategoria, za czym przemawia wynik na poziomie jedynie 3,8% i 12,5% wskazań odpowiednio

w pierwszej i drugiej grupie. Wśród nielicznych odpowiedzi zwracano uwagę na „ciekawym program studiów” (SP/I/16/K) oraz „możliwość kompleksowego zapoznania się z wiedzą na interesujący mnie temat. Ze względu na to, że już ukończyłem stacjonarne studia, relatywnie krótkie, tj. jednoroczne studia wydają mi się najlepszym wyborem” (SP/II/15/M).

b) Przed pojęciem studiów skąd czerpałeś wiadomości o Chinach?

Źródła informacji o Chinach we wskazaniach respondentów ujęto wtórnie w trzech kategoriach: media tradycyjne, media interaktywne i inne. Media tradycyjne identyfikowano jako komunikację następującą jednokierunkowo od nadawcy do odbiorcy, tj. film, książka, prasa, muzyka i radio. Z kolei media interaktywne, tj.: Internet, blogi, media społecznościowe, rozumiano jako komunikację w dwóch kierunkach. Trzecia wyróżniona kategoria – „inne” – dotyczyła zwykle życiowych doświadczeń.

Studenci I roku studiów azjatyckich (moduł Chiny) korzystali zarówno z mediów tradycyjnych (43,5%), jak i interaktywnych (42,9%), podczas gdy 14,5% wskazało na inne źródła. W kategorii „inne” zaznaczyły się nieliczne uzasadnienia tj.: „wcześniej studiowałam filologię orientálną” (A/I/K/14), „kuchnia azjatycka” (A/I/K/20).

Podobnie, studenci II roku studiów azjatyckich (moduł Chiny) deklarowali, że korzystali w równym stopniu z mediów tradycyjnych i interaktywnych – po 43,8% wskazań, przy 12,5% na trzecią kategorię. W kategorii „inne” wskazano na „kontakty z ludźmi” (A/II/M/21).

Deklaracje studentów I roku kierunku studia nad Chinami podkreślają dominację interaktywnych mediów (61,9%) nad tradycyjnymi (33,3%) oraz słabiej kategorię „innych” (4,8%). Wśród mediów tradycyjnych dominowały książki, filmy i TV. Z kolei wśród interaktywnych wyróżniono portale informacyjne i prasowe (tj. „The Economist”, „Foreign Affairs”, „New York Times”, BBC, think-tanki). Respondenci deklarowali również korzystanie z forów dyskusyjnych oraz mediów społecznościowych (m.in. Twittera). W kategorii „inne” wskazano, że informacje czerpano „od znajomych pochodzących z tamtych regionów” (C/I/K/6). Z przedstawionych wyżej odpowiedzi można wywnioskować, że ankietowani opierali się głównie na danych internetowych.

W przypadku słuchaczy studiów podyplomowych mediom tradycyjnym przypisywano taką samą rolę jak mediom interaktywnym. W każdej kategorii stanowili nieco ponad 30%. Wśród mediów tradycyjnych dominowała literatura – książki popularnonaukowe i naukowe, artykuły prasowe, opracowania branżowe. Znacznie rzadziej wymieniano telewizję i filmy. W odniesieniu do drugiej kategorii „media interaktywne” były to internet, sporadycznie wideoblogi, podcasty i Youtube. Charakterystyczne w przypadku grupy studentów podyplomowych było czerpanie wiedzy na bazie własnych doświadczeń, określone kategorią „inne”, w pierwszej i drugiej grupie odpowiednio 26,5% i 30%. Składają się na nią wcześniejsze studia: „studiowałam przez dwa semestry wcześniej orientalistykę” (SP/I/9/M), „ze studiów licencjackich na UJ oraz magisterskich w Chinach” (SP/II/12/K). Nie mniej ważne okazały się doświadczenia bieżącej pracy zawodowej, które oddają odpowiedzi: „wewnętrzna komunikacja w pracy” (SP/I/2/K) i „sukcesywnie zdobywane podczas pracy” (SP/I/3/K). Wiedza o Chinach była ponadto zdobywana podczas podróży oraz osobistych kontaktów: „wyjazdy do Azji, azjatyckich znajomych” (SP/II/3/K), „obywatele Chin” (SP/II/17/M).

c) Czy wydarzenie/a dotyczące Chin mogły mieć wpływ na podjęcie studiów w IBiDW?

Na I roku studiów azjatyckich (moduł Chiny) 44,5% respondentów wymieniło wydarzenia związane z Chinami, które wpłynęły na ich decyzje o podjęciu kształcenia na uniwersytecie. Pozostałe osoby, albo odpowiedziały, że takowych nie było (37%), albo w ogóle jej nie wskazały (18,5%). Wydarzenia te łącznie często z wcześniejszymi doświadczeniami: „nauka języka chińskiego w szkole” (A/I/4/K), „lekcje chińskiego w liceum” (A/I/16/K), „Instytut Konfucjusza w Krakowie” (A/I/9/K; A/I/18/K), „wyjazd na obóz letni w Pekinie w 2015 r.” (A/I/10/K), „konkurs wiedzy o Uniwersytecie Jagiellońskim, wygranie indeksu” (A/I/22/K). Wyniki sugerują, że studenci w niewielkim stopniu obserwowali bieżące wydarzenia dotyczące Chin, zważywszy, że tylko cztery osoby jakkolwiek się do nich odniosły. Dwie identyfikowały rosnącą pozycję Chin w świecie przez pryzmat „inicjatywy Pasa i Drogi” (A/I/5/M; A/I/24/M), a pozostałe przez „ogólną opinię o kraju jako rozwijającym się, przedsiębiorczym” (A/I/7/K) oraz „skok rozwojowy chińskiej gospodarki na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci” (A/I/8/K).

W gronie studentów II roku studiów azjatyckich (moduł Chiny) 36,4% łączyło wydarzenia związane z Chinami z decyzją o podjęciu studiów. Pozostałe udzieliły negatywnej odpowiedzi (54,5%) albo żadnej (9,1%). Ankietowani wskazywali w tym przypadku na własne doświadczenia: „zainteresowanie Chinami” (A/II/1/K), „zainteresowanie językiem chińskim” (A/II/19/K). Pozostałe identyfikowały konkretne wydarzenia związane z Chinami: tj.: „inicjatywa Pasa i Drogi” (A/II/2/K; A/II/5/K), „zmiana pozycji międzynarodowej Chin,” (A/II/7/M), „rozwój współpracy Polska – Chiny,” (A/II/6/K), „olimpiada w Pekinie” (A/II/9/K).

Na I roku programu „studia nad Chinami” 46,7% ankietowanych uznało, że wydarzenia związane z Chinami miały wpływ na podjęcie studiów, 40% udzieliło negatywnej odpowiedzi, a 13,3% nie miało zdania w tej kwestii. W tym przypadku przeważały bezpośrednie odniesienia do bieżącej sytuacji politycznej i gospodarczej Chin. Ankietowani podkreślali znaczenie „roli Chin jako mocarstwa” (C/I/X/X), „chińskiego wzrostu gospodarczego” (C/I/X/X), „ekspansji gospodarczej Chin” (C/I/X/X), „rozwoju gospodarczego i militarnego Chin” („znaczenie ich hard power w tradycyjnej definicji, czyli finansów, wojska”) (C/I/X/X), „sposób prowadzenia przez Chiny polityki zagranicznej – igrzysk olimpijskich w Pekinie w 2008 r.” (C/I/X/X), „protestów w Hongkongu – w sposób mniej bezpośredni Korea Północna” (C/I/X/X). Wskazania te sugerują, że respondenci swoje zainteresowania budowali głównie na obserwacji aktualnych wydarzeń. Nie były one jednak pogłębione i miały raczej charakter publicystyczny. Charakterystyka wspomnianych trzech grup ankietowanych studentów dowodzi, że ich wiedza na temat Chin przed podjęciem studiów nie była pogłębiona, miała charakter wybiórczy i nieuporządkowany. Połowa studentów na poziomie licencjackim nie podjęła studiów wiążąc to z faktami związanymi z Chinami. Pozostałe osoby bazowały głównie na obserwacji bieżących, łatwo identyfikowalnych i dominujących medialnie wydarzeń.

42,1% słuchaczy studiów podyplomowych ankietowanych w roku akademickim 2019/2020 uznało, że wydarzenia związane z Chinami miały wpływ na ich decyzję o podjęciu studiów, pozostali zaś nie dostrzegali takiego związku (57,9%). W następnym roku akademickim twierdząco odpowiedziała jedna trzecia ankietowanych (33,3%), negatywnie 59,3%, a zdania nie miało 7,4%. Respondenci chętnie komentowali swoje wskazania, a potwierdzając wybór najczęściej odnosili się do wzrostu znaczenia Chin na arenie międzynarodowej. Zgromadzono ich w sumie dziewięć – pięć z grupy 2019/2020

i cztery z grupy 2020/2021. Przykładem tego są następujące opinie: „Chiny jako gospodarka dominująca, przyszłościowa, język chiński będzie wg mnie bardziej wykorzystywany w najbliższej przyszłości” (SP/I/15/K), „Rywalizacja Chiny – USA, powstanie grupy 17+1, Jedwabny Szlak (Pas i Droga) i rola Polski w tym aspekcie” (SP/II/8/M). Część komentarzy pokazywała także związek zainteresowań z wykonywaną pracą zawodową (po 3 osoby w każdej grupie), patrząc na „rozwój technologiczny Chin, chciałem kontynuować rozwój w branży IT” (SP/I/11/K); „Wzrost potęgi Chin i chęć znalezienia tam stabilnego zatrudnienia” (SP/II/17/M). Z jednej strony opinie twierdzące odzwierciedlają ogólną obserwację bieżących wydarzeń medialnych wskazujących na zmieniającą się rolę Chin w świecie. Z drugiej strony wskazują na szanse zawodowe na tym polu. Wyniki dowodzą jednak, że większość respondentów w obydwu grupach nie łączyła swoich decyzji o dalszym kształceniu z wydarzeniami skoncentrowanymi na Chinach. Potwierdzeniem tego są nieliczne, niemniej wzmacniające przekaz, komentarze pojawiające się przy negatywnych deklaracjach (trzy jedynie w grupie 2020/2021). Potwierdzały one potrzebę zdobywania nowej wiedzy: „Podjęłam naukę na tych studiach podyplomowych, ponieważ chciałam pogłębić moją wiedzę” (SP/II/22/K); „Zaciekawiłam się tematyką Chin na pierwszym kierunku studiów i postanowiłam bardziej zgłębić wiedzę na temat tego kraju” (SP/II/26/K). Jedna osoba w tym gronie wskazała na pracę zawodową, nie łącząc jej jednak z konkretnym wydarzeniem dotyczącym Chin (SP/II/6/M). Z tych wyników można wyciągnąć wniosek, że obserwowany natłok informacji dotyczący Chin wytworzył w grupie słuchaczy studiów podyplomowych potrzebę uporządkowania wiedzy, nakładem ich wolnego czasu i środków finansowych. Mimo iż można w nich upatrywać bacznych obserwatorów bieżących wydarzeń związanych z Azją, w szczególności z Chinami, nie traktowali ich jako kluczowych dla podjęcia studiów. Wyjaśnia to świadomość i celowość podejmowanych przez nich decyzji o studiowaniu, której nie należy łączyć jedynie z przelotnym zainteresowaniem lub modą. Wydaje się, że w oczach studentów uniwersytet jawił się w jako najważniejsze miejsce oferujące pożądaną przez nich usługę.

d) Co jest dla Ciebie najważniejsze podczas studiowania?

Kolejne pytanie miało na celu poznać opinie studentów na temat tego, co sami uznają za najważniejsze w formule studiów. Wtórny podział odpowiedzi udzielonych przez studentów przedstawiono w oparciu o trzy kategorie: język chiński, wiedza o regionie i Chinach oraz inne.

Studenci I roku „studia azjatyckie (moduł Chiny)” zdecydowanie silniej akcentowali naukę języka orientального (62,1%) niż potrzebę zdobywania wiedzy (20,7%). Tylko 17,2% odpowiedzi zakwalifikowano do kategorii „inne”, jednak bez konkretnego doprecyzowania, co się pod tym kryje, poza jednym wskazaniem dotyczącym *chęci podróżowania* (A/I/7/K).

Podobne wyniki dotyczyły II roku „studia azjatyckie (moduł Chiny)”, gdzie ankietowani głównie akcentowali rolę języka chińskiego (63,3%), a nie wiedzę (30%) czy „inne” kategorii (6,7%). W tej ostatniej była mowa o „łączeniu wiedzy teoretycznej i praktycznej” (A/II/4/K) oraz „możliwości wyboru swojej ścieżki studiów – dobór przedmiotów” (A/II/21/K). Słuchacze studiów azjatyckich zdecydowanie byli ukierunkowani na naukę języka chińskiego. W mniejszym stopniu podkreślali znaczenie pozyskiwania wiedzy podczas studiów. Respondenci uzyskiwali kompleksową, acz ogólną wiedzę o regionie, nie koncentrując się wyłącznie na Chinach w przeciwieństwie do programu studia nad Chinami, który jest sprofilowany niemal wyłącznie na to konkretne państwo.

Na I roku „studia nad Chinami” takie samo znaczenie przypisano nauce języka chińskiego jak wiedzy o Chinach (po 47,8%), a inne (4,4%). W tej ostatniej kategorii jedna z osób integrowała wiedzę z perspektywami zawodowymi, wypuklając „możliwość lepszego zrozumienia otaczającego świata i nabycie cennych umiejętności praktycznych” (C/I/15/K). Ankietowani akcentujący rolę wiedzy wskazywali na możliwość poznania kultury, tradycji, polityki i gospodarki państw Azji, głównie Chin. Wyrażone opinie świadczą, że studenci przypisywali kluczową rolę zarówno nauce języka orientального, jak i możliwości uzyskiwania ekskluzywnej wiedzy.

Uczestnicy studiów podyplomowych niemal w równym stopniu jako kluczowe kategorie wskazywali inne niż język i wiedza charakterystyki tj. forma i jakość studiów (odpowiednio 40% i 40,5% na studiach podyplomowych w roku akademickim 2019/2020 i 2020/2021). W dalszej kolejności podawali wiedzę (38,5% i 38,1%), a zdecydowanie mniejszym stopniu – naukę języka chińskiego (20,5% i 21,4%). Ankietowani sygnalizowali przede wszystkim możliwość uzyskania kompleksowych i zróżnicowanych informacji dotyczących Chin, wyrażając komentarze typu: „różnorodne przedmioty (spojrzenie z różnych perspektyw)” (SP/I/2/K), „różnorodność tematów od kultury, historii po gospodarkę i biznes (SP/I/10/M), zakres studiów obejmuje dużo tematów, które mogą być pomocne w odnalezieniu się w całkowicie odmiennej kulturze” (SP/II/6/M), „szeroki wachlarz przedmiotów, poruszający wiele problemów potrzebnych do zrozumienia współczesnych Chin” (SP/II/24/K). W odniesieniu do zapotrzebowania językowego wskazywali, że „jest to dobry dodatek do wiedzy przekazywanej na zajęciach” (SP/I/4/M) bądź „możliwość rozpoczęcia nauki języka chińskiego w ramach studiów” (SP/II/1/M). Pomimo, że generalnie studenci nie traktowali nauki języka chińskiego priorytetowo, to jednak doceniali tę umiejętność, wyrażając, następujące opinie: „znajomość choćby podstaw języka danego kręgu/ obszaru kulturowego jest ważnym elementem w poznawaniu tej kultury i kontaktach z przedstawicielami jej” (SP/I/12/M), „j. chiński był już moim zainteresowaniem przed podjęciem studiów i uważam, że jest kluczowy w zrozumieniu chińskiego świata” (SP/I/13/K), „ile języków znasz – tyle razy jesteś człowiekiem, a więc uczenie się języka jest nieodłączną częścią dla zrozumienia kultury, bytu, historii, polityki, gospodarki tego lub innego narodu i jego państwa”; „jest to narzędzie, które pomoże zrozumieć procesy, zachodzące w Państwie Środka” (SP/II/23/K). Studenci szczególnie doceniali sposób prezentacji treści podczas zajęć przez prowadzących, podkreślając ich profesjonalizm, pasję i zaangażowanie: „bardzo zróżnicowane podejście wykładowców do tych samych kwestii, możliwość dyskusji, bogate doświadczenia wykładowców – przykłady z życia” (SP/I/11/K), „wysoki poziom prowadzonych zajęć, możliwość spotkania z praktykami, bardzo dobra kadra” (SP/I/13/K), „studia są dobrze przygotowane, prowadzący co do zasady zaangażowani i traktujący serio swoich słuchaczy, kompleksowość wiedzy” (SP/II/15/M), „wykładowcy są bardzo dobrze przygotowani i pasjonują się danym tematem; cieszę się również, że prowadzący dzielą się swoimi przemyśleniami oraz dodatkowymi materiałami, z którymi warto się zapoznać; ponadto są bardzo mili i przyjaźnie nastawieni” (SP/II/26/K); „prowadzący to pasjonaci” (SP/II/27/K). W mniejszym stopniu pojawiły się także pozytywne uwagi dotyczące organizacji procesu dydaktycznego. Słuchacze wskazywali na „dobre warunki techniczne” (SP/I/9/M), „weekendową formę zajęć w blokach tematycznych po 5–6 godzin” (SP/II/13/K), a także na atrakcyjną „cenę studiów” (SP/I/7/K).

e) Czy studia spełniają Twoje oczekiwania?

Powyższe pytanie miało na celu ocenę poziomu zadowolenia studentów z dokonanego wyboru studiów. Studenci I roku „studia azjatyckie (moduł Chiny)” w znakomitej większości akceptowali formułę studiów za czym przemawia wynik 74,1% pozytywnych ocen. Studenci II roku „studia azjatyckie (moduł Chiny)” byli już mniej wyrozumiali w swoich ocenach, gdyż taka odpowiedź zaznaczyło tylko 36,4% i tyle samo nie miało zdania w tej sprawie. Znakomita większość (86,7%) ankietowanych studentów I roku studiów nad Chinami deklarowała wysoki poziom satysfakcji ze studiów, przy braku głosów negatywnych. Tylko dwie osoby nie miały zdania w tej kwestii. Zauważalny był wzrost poziom satysfakcji wzrósł pomiędzy kolejno następującymi po sobie rocznikami przy jednoczesnym spadku ocen negatywnych.

Wyniki pokazują, że profil i program studiów spełnił również oczekiwania słuchaczy studiów podyplomowych. Wskaźnik na poziomie 100% ocen pozytywnych w pierwszej grupie i 92,5% w drugiej dowodzi, że oferta programowa kładąca nacisk na różnorodność zajęć z uwzględnieniem możliwości nauki języka chińskiego jest zgodna z ich preferencjami i oczekiwaniami. Doceniali oni nie tylko ciekawy i różnorodny program, ale także jakość kadry, która tworzą nauczyciele akademicy i eksperci przekazujący wiedzę zarówno teoretyczną, jak i praktyczną.

6. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeprowadzone badania dowiodły, że oferowane usługi edukacyjne trafiły w gusta studentów Instytutu Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ, o czym świadczy wysoki poziom satysfakcji respondentów. Ich ocena uwzględniła aspekty merytoryczne, wskazujące na różnorodność oferowanych kursów w ramach programu kształcenia oraz możliwość studiowania pod kierunkiem nauczycieli akademickich, będących zarówno teoretykami, jak i praktykami. Pozytywna ocena wynikała również z warunków studiowania jakie zapewniło nowoczesne zaplecze infrastrukturalne i organizacyjne.

Analiza zjawiska związanego ze wzrostem zainteresowania Chinami w Polsce na przykładzie kształcenia uniwersyteckiego dowiodła, że motywacje studentów studiów I stopnia (licencjackich) stawiają ich bardziej w pozycji klientów niż współpracowników. Studenci ci przede wszystkim poszukiwali możliwości pogłębienia znajomości języka chińskiego i wiedzy o Państwie Środka, jednak nie mniej ważne było dla nich studiowanie na unikatowym kierunku oraz otwierające się przed nimi szanse zawodowe. Postawy te odzwierciedlają trendy generacyjne, gdzie popularność danego kierunku ma kluczowe znaczenie.

Słuchacze studiów podyplomowych dążyli z kolei w większym stopniu do zdobycia specjalistycznej wiedzy na temat Chin, względnie jej uporządkowania. Co ciekawe, nauka języka chińskiego nie była przez nich traktowana priorytetowo, postrzegali ją raczej jako dopełnienie wykształcenia. Badanie dowiodło, że studenci ci są nie tylko klientami, którzy funkcjonując w rzeczywistości zawodowej poszukiwali na uczelni konkretnej usługi, oceniając ją przez pryzmat oferty rynkowej, ale również (czy nie przede wszystkim) aktywnymi uczestnikami procesu dydaktycznego, rozwijającymi własne zaangażowanie w naukę i traktującymi nauczycieli jako ekspertów. Słuchacze ci chętnie przekazywali swoje uwagi i spostrzeżenia, dzielili się doświadczeniami zdobytymi w trakcie dotychczasowych studiów oraz pracy zawodowej, a także konfrontowali je z prowadzącymi

zajęcia, co pozwala traktować ich jako współpracowników programu. Zdradzali przy tej okazji zainteresowanie uczestnictwem w procesie modyfikacji programów studiów pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności. Analiza badania ankietowego z uwzględnieniem powyższych uwag skłania do przyjęcia wniosków o możliwości zaangażowania studentów w procesie dydaktycznym jako współtwórców, co jednocześnie otwiera badanie na nowe obszary.

Wnioski z przeprowadzonego badania mogą i zapewne będą w przyszłości weryfikowane przez studentów. Dowodem tego może być spadek pozytywnych opinii o Chinach notowany od 2020 r. będący następstwem wybuchu pandemii Covid-19 (Brona et al. 2021) oraz niejednoznacznej postawy Chin w obliczu wojny na Ukrainie. Stawarza to jednak podstawę do kontynuowania badań opinii w tym zakresie.

BIBLIOGRAFIA

- Barnett, Ronald. „The Marketised University: Defending the Indefensible.” *The Marketisation of Higher Education and the Student as Consumer*, red. Mike Molesworth, Richard Scullion, Elizabeth Nixon, Routledge Taylor & Francis Group, 2011, s. 39–51.
- Bovill, Catherine i Alison Cook-Sather, Peter Felten. *Students as Co-creators of Teaching Approaches, Course Design and Curricula: Implications for Academic Developers*. „International Journal for Academic Development”, t. 16, nr 2, 2011, s. 133–145.
- Brona, Adrian i Richard Q. Turcsányi, Matej Šimalčík, Kristína Kironská, Renáta Sedláková, *Polish Public Opinion on China in the Age of COVID-19. Desirable Partner Versus a Source of Concern*, Central European Institute of Asian Studies, Bratislava, 2021.
- Brodsgaard, Kjeld Erik. *Contemporary China Studies in Scandinavia*. „The China Quarterly”, nr 147, 1996, s. 938–961.
- Carger, Chris L. *The Metaphorical Student*. „Educational Horizons”, t. 75, nr 1, 1996, s. 15–19.
- Clarke, Michael i Adam Henschke, Matthew Sussex, Tim Legrand, red. *The Belt and Road Initiative and the Future of Regional Order in the Indo-Pacific*. Lexington Books, 2020.
- Dewey, John. *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. The Macmillan Company, 1916.
- Dudzikowa, Maria. „Niekomfortowe położenie instytucji uniwersytetu w kłopotliwym kontekście. Esej w trosce o rozwój (nie tylko) kapitału społecznego.” *Oblicza kapitału społecznego uniwersytetu. Diagnoza, interpretacje, konteksty*, red. Maria Dudzikowa, Impuls, 2013.
- Gacek, Łukasz i Ewa Trojnar. *Fenomen studiów nad Chinami w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego*. „Politeja”, t. 17, nr 6(69), 2020, s. 227–244.
- Garlick, Jeremy. *The Impact of China's Belt and Road Initiative*. Routledge, 2021.
- Halizak, Edward i Jakub Zajączkowski. *Studia regionalne w nauce o stosunkach międzynarodowych do 1989 roku*. „Nowa Polityka Wschodnia”, nr 4(31), 2021, s. 9–32.
- Hall, Hanna. „Student jako klient” – dylemat procesu marketingowej uczelni. „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania”, t. 50, nr 3, 2017, s. 15–23.
- Hillman, Jonathan E. *The Emperor's New Road: China and the Project of the Century*. Yale University Press, 2020.
- Harrison, Rachel i Geir Helgesen. *Inviting Differences: An Ideal Vision for Area Studies?*. „South East Asia Research”, t. 27, nr 1, 2019, s. 3–13.
- Kowalski, Tadeusz. *W sprawie orientalistyki w naszych uniwersytetach*. „Nauka Polska”, nr 2, 1919, s. 354–372.
- Liu, Weidong. *The Belt and Road Initiative. A Pathway towards Inclusive Globalization*. Routledge, 2019.
- Łuszczkiewicz, Antonia i Michael Brose, red. *Sinology during the Cold War*. Routledge, 2022.
- Maçães, Bruno. *Belt and Road: A Chinese World Order*. Hurst, 2020.

- Malewski, Mieczysław. *O trzech tradycjach studiowania*. „Pedagogika Szkoły Wyższej”, t. 2, nr 24, 2018, s. 7–20.
- Mrozek, Bogusław. *Orientalistyka a nauki polityczne, w świetle problematyki badawczej państw podkontynentu Indyjskiego*. „Przegląd Orientalistyczny”, nr 2(86), 1973.
- Royo, Javier P. *Students as customers: a paradigm shift in higher education*. „Annual Review. Debats. Revista de Cultura, Poder i Societat”, t. 131, nr 3, 2017, s. 137–150.
- Rudakowska, Anna. *The Study of China in Poland after World War II: Toward the ‘New Sinology’?* „The China Review”, t. 14, nr 2, 2014, s. 59–90.
- Segal, Elizabeth A. *The Art of Understanding Others*. Columbia University Press, 2018.
- Shambaugh, David, red. *China and the World*. Oxford University Press, 2020.
- Shih, Chih-yu. *Doing Sinology in Former Socialist States, Reflections from the Czech Republic, Mongolia, Poland, and Russia: Introduction*. „China Review” (Special Issue: Doing Sinology in Former Socialist States), t. 14, nr 2, 2014, s. 1–9.
- Swane, Michael D. *Chinese Views and Commentary on the ‘One Belt, One Road’ Initiative*. „China Leadership Monitor”, nr 47.
- Tight, Malcolm. *Students: Customers, Clients, or Pawns?* „Higher Education Policy”, t. 26, nr 3, 2013, s. 291–307.
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – *prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dz. U. 2018, poz. 1668.
- Wang, Yiwei. *The Belt and Road: What Will China Offer the World in Its Rise*. New World Press, 2016.
- Vltchek, Andre. *China’s Belt and Road Initiative: Connecting Countries Saving Millions of Lives*. PT. Badak Merah Semesta, 2019.
- Zakowicz, Ilona. „Uniwersytet – przedsiębiorstwo produkcyjno-usługowe, student – klient supermarketu? Czyli szkolnictwo wyższe w procesie zmiany.” *Fabryki dyplomów czy universitas?*, red. Maria Czerepaniak-Walczak, Impuls, 2013, s. 131–149.
- Zhang, Chun. *The Belt and Road Initiative and Global Governance in Transition*. „China Quarterly of International Strategic Studies”, t. 3, nr 2, 2017, s. 175–191.